

Agnieszka Siedlecka

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

NORMY PRAWNE JAKO NARZĘDZIE KREOWANIA GOSPODARKI ODPADAMI GOSPODARSTW DOMOWYCH¹

LEGAL STANDARDS AS AN INSTRUMENT FOR THE CREATION OF HOUSEHOLD WASTE MANAGEMENT

Słowa kluczowe: rozwój zrównoważony, gospodarstwo domowe, świadomość ekologiczna odpady
Key words: sustainable development, household, ecological awareness, waste

JEL codes: D19, Q01, Q53

Abstrakt. Produkcja odpadów jest jednym z wyzwań, przed którymi stają współczesne gospodarki, jest to także jeden z wiodących czynników oddziałujący na środowisko naturalne. Jedną z metod jego ograniczania jest powtórne wykorzystywanie odpadów, które możliwe jest dzięki selektywnej zbiórce. Celem opracowania była ocena wpływu wprowadzonej ustawy o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw na decyzję o selektywnej zbiórce odpadów oraz na poprawę stanu środowiska przyrodniczego w opinii badanych przedstawicieli gospodarstw domowych. W tym celu postawiono pytania badawcze, czy w.w. ustawa w opinii mieszkańców obszarów wiejskich województwa lubelskiego wpływa na stan i ochronę środowiska, czy podejście do selektywnej lub nieselektywnej zbiórki odpadów bytowych związane jest z wprowadzeniem unormowań prawnych. Stwierdzono, że ponad 80% respondentów było zdania, że wprowadzenie rozwiązań prawnych pozytywnie wpłynie na stan środowiska, około 50% respondentów zadeklarowało selektywną zbiórkę odpadów prowadzoną przed 1 lipca 2013 roku, a po wejściu aktu prawnego deklaracja ta dotyczyła wszystkich badanych gospodarstwach domowych.

Wstęp

Paradygmat rozwoju zrównoważonego zakłada dążenie do zachowania walorów środowiska przyrodniczego w nienaruszonym stanie dla współczesnych oraz przyszłych pokoleń. Prawdopodobnie funkcjonujący system gospodarki odpadami stwarza warunki zapewniające zrównoważony rozwój. Odpady komunalne, poza odpadami pochodzącymi z gospodarstw domowych, tworzą także „odpady wytwarzane w handlu detalicznym, przedsiębiorstwach, budynkach biurowych i instytucjach edukacyjnych oraz opieki medycznej i administracji publicznej, o charakterze i składzie podobnym do odpadów wytwarzanych w gospodarstwach domowych” [MOŚ 2015, s. 14]. Sam proces utylizacji odpadów komunalnych w krajach rozwiniętych obejmuje składowanie, kompostowanie, spalanie i pirolizę [Mamady 2016].

Forma i sposób przechowywania odpadów, a także eliminowania mają znaczący wpływ na środowisko przyrodnicze. Dzikie wysypiska śmieci, pozbywanie się odpadów przez ich palenie w piecach c.o., to sposoby wykorzystywane niejednokrotnie w gospodarstwach.

Odpady zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju powinny być poddawane recyklingowi, który możliwy jest dzięki stosowaniu selektywnej metody ich gromadzenia. Szczególnie istotne jest selektywne ich gromadzenie u źródła [Kłos 2012]. Jednak nie może obyć się bez stworzenia zintegrowanej gospodarki odpadami komunalnymi. Efektywna i prawdziwie zrównoważona gospodarka odpadami jest istotnym elementem zrównoważonego rozwoju. System taki powinien akcentować, iż zdrowie publiczne i korzyści środowiskowe wynikają ze skutecznych praktyk zarządzania odpadami [Bogner i in. 2007]. Powinien opierać się na trzech regułach: zapobieganiu

¹ Opracowanie powstało na w ramach realizowanego projektu badawczego nr 2011/01/D/HS4/03927 pt. *Ekologiczne uwarunkowania i czynniki rozwoju funkcji gospodarczych na obszarach przyrodniczo cennych województwa lubelskiego*, finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki.

powstawaniu odpadów, zapewnieniu powtórnego ich wykorzystywania, bezpiecznego unieszkodliwiania odpadów niekwalifikujące się do recyklingu [Biegańska, Ciuła 2011].

Aby można było stworzyć odpowiedni system gospodarki odpadami komunalnymi oraz aby był on efektywny, niezbędne jest wprowadzenie unormowań prawnych. Akty prawne stanowią jeden z rodzajów instytucji. Zgodnie z podziałem instytucji wyodrębnianym przez Douglasa C. North'a akty prawne tworzą instytucje formalne. D.C. North wyróżnia instytucje formalne (m.in. konstytucja, ustawy) i nieformalne (np.: ograniczenia, normy zachowań) [North 1990]. W jego opinii instytucje składają się z zestawu ograniczeń dotyczących zachowania w postaci zasad i przepisów, a także z zestawu procedur w celu wykrycia odchyłań od nich [North 1984]. Jednak ciągle przeobrażenia wymuszają ewolucję w systemie instytucjonalnym, który ustawicznie musi się dostosowywać się do zmian technologicznych, demograficznych czy społecznych [Godłów-Legiędź 2005]. Zmiany instytucjonalne są zmianami, które zachodzą pod wpływem czynników endogenicznych i egzogenicznych, gdzie te pierwsze stanowią zmiany związane m.in. ze zmianami w zachowaniach jednostek i grup społecznych [Iwanek, Wilkin 1998]. Biorąc pod uwagę zmiany zachodzące w procesach konsumpcyjnych, w ilości rocznie wytwarzanych odpadów komunalnych jest to czynnik wymuszający ciągle dostosowywanie się unormowań prawnych do tych procesów.

Narzędziem wspomagającym dążenie do stworzenia możliwości recyklingu przez selektywną zbiórkę odpadów jest *Ustawa z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw* [Dz.U. 2011, nr 152, poz. 897]. Ustawa ta wprowadzając zmiany w systemie gospodarowania odpadami nałożyła ich główny ciężar na samorząd gminny. To gminy stały się głównym podmiotem organizującym i regulującym prowadzenie na swoim terenie gospodarki odpadami komunalnymi. Aby mogły w prawidłowy sposób to przeprowadzać, ich zadaniem jest m.in. ustanowienie sposobu zbierania i gromadzenia odpadów, pobieranie opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, zlecenie podmiotom zewnętrznym w drodze przetargów odbioru odpadów oraz przewiezienie ich do regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych. Instalacje takie jednostki zapewniają same lub we współpracy z innymi gminami [Maśloch 2014].

Zarówno sama ustawa, jak i późniejsze zmiany wpływają na politykę gospodarki odpadami prowadzoną w poszczególnych gminach, to natomiast oddziałuje na gospodarstwa domowe. Zarówno w kontekście ponoszonych wydatków na podatki i opłaty lokalne jak i w aspekcie budowania świadomości ekologicznej.

Celem opracowania jest ocena wpływu wprowadzonej ustawy o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw na decyzję o selektywnej zbiórce odpadów oraz na poprawę stanu środowiska przyrodniczego w opinii badanych przedstawicieli gospodarstw domowych.

Materiał i metodyka badań

Badania przeprowadzono w okresie od listopada do grudnia 2013 roku na terenie 40 gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich województwa lubelskiego. Grupę 30 gmin stanowiły najcenniejsze ekologicznie, według wskaźnika opracowanego przez Danutę Guzał-Dec, w ramach badania cenności ekologicznej gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa lubelskiego [Guzał-Dec 2013]. Dobór gospodarstw był celowy, uwzględniono: 30 gospodarstw rolnych dużych o powierzchni powyżej 50 ha, produkujących głównie na rynek; 60 gospodarstw konwencjonalnych o średniej powierzchni 5-10 ha – zajmujących się produkcją rolniczą z wyłączeniem działów specjalnych produkcji rolniczej oraz produkcji warzywniczej; 60 gospodarstw ekologicznych certyfikowanych (około 10% z województwa zajmujących się produkcją ekologiczną) oraz 50 gospodarstw agroturystycznych (około 10% funkcjonujących w województwie – dane Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolnego, stan na 1.01.2011). Wszystkie gospodarstwa to podmioty o powierzchni powyżej 5 ha UR, zgodnie z założeniem Józefa S. Zegara, że „gospodarstwa o mniejszej powierzchni nie mają większego znaczenia dla produkcji rolniczej i trudno upatrywać przed nimi przyszłość związaną z działalnością rolniczą” [Zegar 2011, s. 295].

Badania przeprowadzono z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety. Wyniki badań opracowano za pomocą pakietu statystycznego SPSS i przedstawiono w formie opisowej oraz w postaci wykresów.

Dla realizacji celu opracowania postawiono następujące pytania badawcze: czy ustawa o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw w opinii mieszkańców obszarów wiejskich województwa lubelskiego wpływa na stan i ochronę środowiska i czy podejście do selektywnej lub nieselektywnej zbiórki odpadów bytowych związane jest z wprowadzeniem unormowań prawnych.

Celem uzyskania odpowiedzi na pierwsze stawiane pytanie wykorzystano test chi-kwadrat testujący niezależność zmiennych. Natomiast w przypadku pytania drugiego, nie można było wykorzystać testu chi-kwadrat, ponieważ nie został spełniony warunek liczebności oczekiwanej, dlatego przyjęto formę opisową.

Wyniki badań

Wytwarzanie odpadów jest nieodłącznym elementem prowadzenia wszelkiego rodzaju działalności człowieka, zarówno w kontekście działalności produkcyjnej firmy, działalności rolniczej gospodarstw lub działalności konsumpcyjnej gospodarstw domowych. Wzorce konsumpcyjne są jednym z ważnych czynników, poza klimatem i sezonowością, wpływającym na tendencje związane z wytwarzaniem odpadów [Armi Abu Samah i in. 2013]. Grupę badawczą tworzyło 200 gospodarstw domowych, w których prowadzona była działalność rolnicza na minimalnej powierzchni gospodarstwa rolnego 5 ha. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego kształtowała się poziomie 23,87 ha (odchylenie standardowe 51,29). Zdecydowana większość badanych osób zamieszkiwała w domach jednorodzinnych (53,8%) lub też w domach murowanych w zagrodzie (41,0%). Średnia powierzchnia użytkowa domów wśród badanych podmiotów kształtowała się na poziomie 134,76 m² (odchylenie standardowe 60,44). Domy użytkowane przez gospodarstwa były wyposażone w urządzenia i instalacje techniczno-sanitarne na dosyć wysokim poziomie. Wszystkie gospodarstwa miały łazienkę, ponad 90% kierowników gospodarstw zadeklarowało, że posiada centralne ogrzewanie lokalne oraz ciepłą wodę z tego źródła. Równie ważnym aspektem w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego związanym z zachowaniami prośrodowiskowymi jest wybór formy ogrzewania mieszkania czy domu. Dominowało ogrzewanie drewnem (45,1%) i węglem (19,2%). W przypadku pozostałych gospodarstw wykorzystywano mieszane metody – głównie węgiel i drewno (26,4%), jak również ogrzewanie gazowe i olejowe w połączeniu z formami głównymi. W 2013 roku w Polsce zebrano 9473,8 tys t odpadów komunalnych, z czego 75,3% stanowiły odpady pochodzące z gospodarstw domowych [GUS 2014]. W 2014 roku nastąpił wzrost ogólnej liczby odpadów o 8,3% – do poziomu 10 330,4 tys t. Nastąpił również wzrost ilości odpadów z gospodarstw domowych do 79,8% [GUS 2015]. Wielkości te wskazują na ciągle rosnącą skalę problemu.

Gospodarstwa domowe prowadzące działalność rolniczą, wytwarzają dwie grupy odpadów: pochodzące z produkcji rolniczej oraz funkcjonowania gospodarstwa. Funkcjonowanie gospodarstwa domowego wiąże się z wytwarzaniem ścieków oraz odpadów stałych. Wśród badanych gospodarstw przeważająca większość podmiotów odprowadza ścieki do szamba wywożonego (62,1%), jedynie 23,1% gospodarstw ma możliwość korzystania z sieci kanalizacji. Wśród gospodarstw znalazły się również takie, które wykorzystywały w tym celu nieszczelne szamba czy też gnojownik lub kompost. Były to jednostkowe przypadki, jednak sam fakt ich wystąpienia wskazuje na to, że poza samym zagadnieniem eliminacji odpadów, stałym problemem jest także odprowadzanie ścieków (POŚ). Jak wskazują badania realizowane przez Macieja Pawlaka i Krzysztofa Pilarskiego w latach 2003-2011, wykorzystywanie POŚ wzbudza coraz większe zainteresowanie. W okresie tym zaobserwowano dynamiczny wzrost liczby instalacji, a większość z nich zlokalizowana jest na obszarach wiejskich [Pawlak, Pilarski 2012]. W kolejnych latach widoczny był systematyczny wzrost POŚ. Według danych GUS, w 2013 roku liczba POŚ wynosiła około 155 tys instalacji i była wyższa o 23% w porównaniu do 2012 roku [GUS 2015]. Tego rodzaju infrastruktura stanowiła wyposażenie blisko 10% badanych gospodarstw domowych.

Innym równie ważnym aspektem w kontekście usuwania odpadów w gospodarstwach domowych są odpady gospodarcze związane z prowadzoną produkcją rolniczą. Wśród nich należy wymienić m.in.: odpady po środkach ochrony roślin, nawozach, olejach. Badani producenci rolni w zdecydowanej większości wskazali, że usuwają je w ramach współpracy z firmą odbiorczą (71,6%), jednak ponad 17% badanych zadeklarowało, że pozbywa się ich we własnym zakresie. Jest to niepokojące zjawisko, gdyż można przypuszczać, iż w tym celu wykorzystuje się dzikie wysypiska. Jest to szczególnie niebezpieczne ze względu na fakt, iż dzikie wysypiska prowadzą do wielu negatywnych zjawisk m.in.: zaburzeń funkcjonowania ekosystemów – rozkład materiałów na nich składowanych powoduje rozwój bakterii chorobotwórczych i grzybów [Solan, Polonis 2012]. Pomimo że liczba dzikich wysypisk w Polsce rokrocznie maleje (zarówno pod względem liczby, jak i powierzchni na 100 km² powierzchni ogółem), to w przypadku województwa lubelskiego, jak i całej Polski w latach 2012 i 2013 nastąpił znaczący ich wzrost (tab. 1) – w województwie lubelskim o 265% w 2013 roku w stosunku do 2012. Trudno wnioskować, co wpłynęło na tak znaczące zmiany i przyrost dzikich wysypisk.

Tabela 1. Liczba dzikich wysypisk i ich powierzchnia w Polsce i w województwie lubelskim w latach 2008-2014

Table 1. Number of illegal dumps and surface in Poland, in Lublin province in 2008-2014

Wyszczególnienie/Specification		Rok/Year						
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	liczba wysypisk/numer of dumps	3481	4373	3875	2539	2334	2791	2371
	powierzchnia dzikich wysypisk na 100 km ² powierzchni ogółem/area of illegal dumps per 100 km ² total area [ha]	1260	2026	1595	806	801	703	533
Lubelskie	liczba wysypisk/numer of dumps	153	114	119	113	114	303	149
	powierzchnia dzikich wysypisk na 100 km ² powierzchni ogółem/area of illegal dumps per 100 km ² total area [ha]	199	348	314	721	801	1 342	490

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych GUS

Source: own study based on GUS Local Data Bank

Poza samym procesem usuwania odpadów biorąc pod uwagę środowisko przyrodnicze istotna jest również kwestia ich przechowywania. Analizując odrębnie dwie grupy odpadów: bytowe (z gospodarstwa domowego) i gospodarcze (związane z prowadzoną produkcją rolniczą) można zaobserwować, że blisko 75% gospodarstw posiadało zbiorniki i urządzenia z przeznaczeniem na składowanie odpadów bytowych. Niespełna zaś 50% gospodarstw miało w wyposażeniu gospodarstwa rolnego elementy infrastruktury umożliwiające składowanie odpadów pochodzących z produkcji rolniczej [Siedlecka 2015].

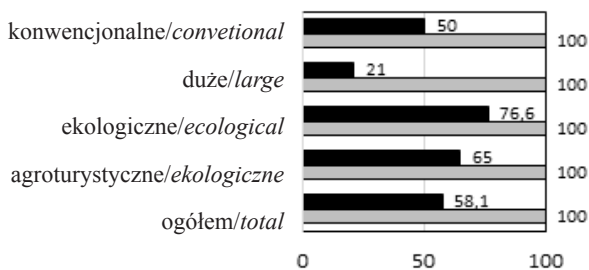
Kolejnym zagadnieniem związanym z problematyką odpadów w gospodarstwach domowych jest ich przechowanie, a następnie segregacja. W badanej grupie 200 kierowników gospodarstw domowych wszyscy respondenci zadeklarowali, że po wejściu w życie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach w ich gospodarstwach prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów. Jednak w okresie poprzedzającym wejście tej ustawy w życie 1 lipca 2013 roku praktyka taka była realizowana w 58,1% gospodarstw (rys. 1). Uzyskane dane pozwalają przypuszczać, że czynnikiem który wpływa na zmianę podejścia do organizacji likwidacji odpadów jest czynnik ekonomiczny. Związany ze zróżnicowaniem odpłatnością za odbiór odpadów z gospodarstw w zależności od faktu ich selektywnej bądź też nieselektywnej zbiórki.

Wśród badanych gospodarstw domowych znalazły się cztery grupy podmiotów charakteryzujących się specyfiką prowadzonej działalności. Analizując opinie poszczególnych kierowników gospodarstw w aspekcie selektywnej zbiórki odpadów przed 1 lipca 2013 roku, można zaobserwować, że kierownicy gospodarstw prowadzących produkcję ekologiczną byli zdecydowanie

Rysunek 1. Udział gospodarstw prowadzących selektywną zbiórkę odpadów
 Figure 1. Share of farms selective collection of waste

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników

Source: own study based on the results

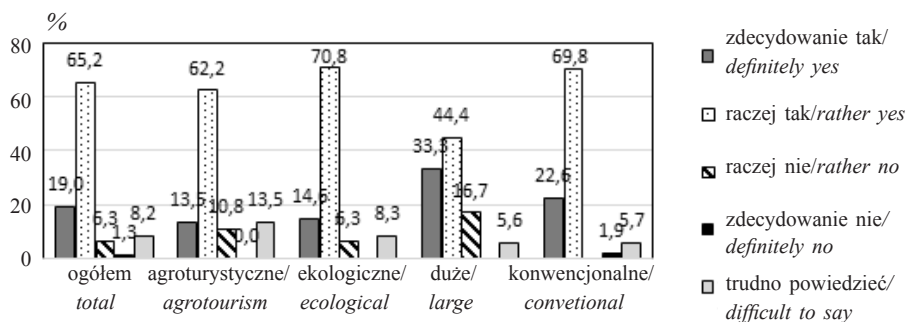

- selektywna zbiórka odpadów przed 1 lipca 2013 r./selective waste collection before 1 July 2013
- selektywna zbiórka odpadów po 1 lipca 2013 r./selective waste collection after 1 July 2013

bardziej świadomi znaczenia tej formy zbiórki odpadów. Analiza uzyskanych danych wskazała na wystąpienie statystycznych różnic pomiędzy poszczególnymi grupami gospodarstw a działaniem w tym zakresie (chi-kwadrat 23,491, $p = 0,001$). Jednak siła związku pomiędzy zmiennymi była słaba (V Cramera 0,275). Blisko 80% kierowników gospodarstw ekologicznych zadeklarowało, że prowadziło selektywną zbiórkę odpadów przed wejściem w życie tzw. „ustawy śmieciowej”, w przypadku gospodarstw świadczących usługi agroturystyczne wielkość ta kształtowała się na poziomie 65%, w gospodarstwach konwencjonalnych zaś 50% (rys. 1). Zdecydowanie najmniejszy odsetek gospodarstw podejmujących we wcześniejszym okresie selektywną zbiórkę odpadów wystąpił w gospodarstwach dużych (powyżej 50 ha). Jedynie 21% kierowników tych gospodarstw wskazało na podejmowanie tego rodzaju działań. Można przypuszczać, że czynnikiem który wpływał na kierowników gospodarstw była świadomość znaczenia czystego środowiska w prowadzonej przez nich działalności. Zarówno producenci żywności ekologicznej, jak też i rolnicy świadczący usługi agroturystyczne zwracali większą uwagę na kwestie środowiskowe.

Zdecydowana większość badanych wyraziła opinię, że wysokość opłat w gminie z tytułu odbioru odpadów komunalnych zgodna z obowiązującą ustawą jest bardzo wysoka i wysoka (53,5%). Jedynie niespełna 2% uczestniczących w badaniach ankietowych wyraziło opinię, że opłaty te są niskie. Pozostali kierownicy gospodarstw byli zdania, że są one na przeciętnym poziomie.

Pomimo opinii wskazujących na niezadowolenie z tytułu poziomu opłat wnoszonych na wywóz odpadów, blisko 85% kierowników gospodarstw było zadania, że wprowadzenie tego

Rysunek 2. Opinia kierowników gospodarstw w zakresie wpływu nowej normy prawnej na poprawę stanu i ochronę środowiska

Figure 2. The opinion of the heads of households in the impact of the new legal standard on the improvement and protection of the environment

Źródło: badania własne

Source: own research

rodzaju unormowań prawnych wpłynie na poprawę stanu środowiska w gminie. Jedynie niespełna 8% biorących udział w badaniu było zdania, że realizacja założeń ustawy nie będzie oddziaływać na środowisko. Istotne jest to, że kierownicy gospodarstw konwencjonalnych wyrażali zdecydowanie częściej opinię, że wprowadzenie ustawy z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw zdecydowanie tak i raczej tak wpłynie na poprawę stanu i ochronę środowiska (92,4%). Wśród pozostałych grup respondentów najliczniejszą grupą mającą odmienne zdanie byli przedstawiciele gospodarstw dużych, ukierunkowanych na produkcję rynkową. Ponad 16% przedstawicieli tej grupy wskazało, że wprowadzenie ww. ustawy zdecydowanie nie wpłynie i raczej nie wpłynie na poprawę stanu środowiska. Wśród respondentów pozytywnie odnoszących się do wpływu wprowadzenia ustawy na stan środowiska w gminie były opinie, że wiąże się to z ciągłą poprawą stanu środowiska przyrodniczego, co ma wpływ głównie na: likwidację dzikich wysypisk śmieci (46 wskazań), zmniejszenie ilości śmieci wytwarzanych w gospodarstwach domowych (10 wskazań), a także recykling (7 wskazań). Jednak patrząc na problem w szerokim ujęciu, zdecydowanie najistotniejsze jest to, że w opinii respondentów zmiany związane z polityką w zakresie odpadów wpłynęły na zwiększenie świadomości mieszkańców o odpadach, ekologii i potrzebie sortowania śmieci (40 wskazań). Negatywne odczucia respondentów w zakresie zmian związanych z prowadzeniem rozwiązań związanych z „ustawą śmieciową” wynikały m.in. z organizacji odbioru odpadów, wysokich kosztów związanych z opłatami.

Podsumowanie i wnioski

1. W ponad 40% gospodarstw domowych nie stosowano selektywnej zbiórki odpadów stałych przed wejściem w życie ustawy o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Ten akt prawny wymógł na samorządach gminnych wprowadzenie dwójakiego rodzaju opłat za wywóz odpadów – wyższych w przypadku braku selektywnej zbiórki. Można przypuszczać, że fakt ten wpłynął na finanse gospodarstw domowych i wszystkie badane podmioty rozpoczęły selektywną zbiórkę odpadów. Stawiana hipoteza potwierdziła się. Czynniki ekonomiczny i zmiana aktu prawnego w zdecydowany sposób wpłynęły na zmianę podejścia do zbiórki odpadów w gospodarstwach domowych. Warto również zaznaczyć, że omawiana ustawa oraz zmiany, które za sobą pociągnęła, wpłynęła z całą pewnością na kształtowanie się nowego podejścia gospodarstw domowych do kwestii środowiska przyrodniczego. Zaczęto zwracać zdecydowanie większą uwagę na te aspekty naszego życia i funkcjonowania gospodarstw.
2. Pomimo niezadowolenia związanego z potrzebą ponoszenia nakładów finansowych związanych z uiszczaniem opłaty na rzecz gmin w związku z obowiązującą ustawą, zdecydowana większość respondentów dostrzegała pozytywne jej skutki w kontekście ochrony środowiska (85% badanych).
3. Istnieje ciągła potrzeba kreowania świadomości ekologicznej zarówno mieszkańców obszarów wiejskich, jak i miast. Wskazuje na to np., że badani respondenci sami zaobserwowali, że omawiana ustawa wpłynęła na zwiększanie tej świadomości. Pozwała to wnioskować, że badania pozwalające na określenie czynników determinujących poziom świadomości powinny być prowadzone i rozszerzane o kolejne aspekty, np. związane z poziomem edukacji środowiskowej na poszczególnych szczeblach kształcenia.

Literatura

- Armi Abu Samah Mohd, Latifah Abd Manaf, Amimul Ahsan et al. 2013. „Household Solid Waste Composition in Balakong City, Malaysia: Trend and Management”. *Polish Journal of Environmental Studies* 22 (6): 1807-1816.
- Biegańska Jolanta, Józef Ciula. 2011. „Zintegrowana gospodarka odpadami komunalnymi w Polsce jako element zrównoważonego rozwoju”. *Archiwum Gospodarki Odpadami i Ochrony Środowiska* 13 (1): 54.
- Bogner Jean, Ahmed Mohammed Abdelrafie, Cristobal, Diaz Andre Faaij et al. 2007: Waste management. [W] *Climate Change. Mitigation. Contribution of Working Group III to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. New York, Cambridge: Cambridge University Press.

- Godłów-Legiędź Janina. 2005. „Transformacja ustrojowa z perspektywy nowej ekonomii instytucjonalnej”. *Ekonomista* 2: 171-189.
- GUS. 2014. *Infrastruktura komunalna w 2013 r.* Warszawa.
- GUS. 2015. *Infrastruktura komunalna w 2014 r.* Warszawa.
- Guzal-Dec Danuta. 2013. „Operacjonalizacja modelu Presja-Stan-Reakcja w badaniu cenności ekologicznej gmin wiejskich na przykładzie województwa lubelskiego”. *Annual Set the Environment Protection/Rocznik Ochrona Środowiska* 15 (3): 2925-2941.
- Kłos Lidia. 2012. „Gospodarka odpadami komunalnymi – wyzwanie XXI wieku”. *Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania* 28: 132.
- Mamady Keita. 2016. “Factors influencing attitude, safety behavior, and knowledge regarding household waste management in Guinea: a cross-sectional study”. *Journal of Environmental and Public Health* 9: 1-9.
- Maślach Grzegorz. 2014. „Gospodarowanie odpadami komunalnymi w aspekcie wyzwań wynikających z realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju (wybrane problemy)”, *Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów, Zeszyt Naukowy* 138: 30.
- MOŚ. 2015. *Aktualizacja krajowego planu gospodarki odpadami. 2014. Projekt z dnia 17 września 2015.* Warszawa: Ministerstwo Ochrony Środowiska.
- North Douglass C. 1984. “Transaction costs, institutions, and economic history”. *Journal of Institutional and Theoretical Economics* 140 (1): 7-17.
- North Douglass C. 1990. *Institutions, institutional change and economic performance.* New York: Cambridge University Press.
- Pawlak Maciej, Krzysztof Pilarski. 2012. Perspektywy rozwoju gospodarki osadowej dla przydomowych oczyszczalni ścieków. [W] *Foresight w przedsiębiorstwach. Nauka-technologia-wdrożenie*, red. K. Borodak, M. Nowosielski, 79-93. Poznań: Instytut Zachodni.
- Siedlecka Agnieszka. 2015. Środowiskowe aspekty funkcjonowania wiejskich gospodarstw domowych na obszarach przyrodniczo cennych województwa lubelskiego. Biała Podlaska: Wydawnictwo PSW JPII.
- Solan Magdalena, Antoni Polonis. 2012. „Zanieczyszczenia lasów śmieciami”. *Inżynieria Ekologiczna* 30: 70-73.
- Zegar Józef Stanisław. 2011. Szanse rolnictwa zrównoważonego na terenach Natura 2000. [W] *Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju gmin objętych siecią Natura 2000*, red. A. Boltromiuk, 293-324. Warszawa: IRWiR PAN.
- Ustawa z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw. Dz.U. 2011, nr 152, poz. 897.
- Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw. Dz.U. 2015, nr 0, poz. 87.

Summary

Production of waste is one of the challenges faced by contemporary economics, it is also one of the leading factors affecting the environment. One of the methods to reduce this problem is the re-use of waste, which is possible due to its selective collection. The aim of the study was to assess the impact of the “Act amending the Act on maintaining cleanliness and the instrument in municipalities and some other acts” on the decision of the selective collection of waste and on the improvement of the natural environment in the opinion of the surveyed representatives of households. For this purpose, research questions were specified: Does the “Act amending the Act on maintaining cleanliness and the instrument in municipalities and some other acts” in the opinion of the residents of rural areas of Lubelskie voivodship affect the state and protection of the environment? Is the approach to the selective or non-selective collection of household waste associated with the introduction of legal norms? The results of the research made it possible to get answers to such research questions: over 80% of the respondents were of the opinion that the introduction of legal solutions would positively impact the environment; only just over 50% of the respondents declared the selective collection of waste by 1 July 2013, and after the date the act was entered into force, the collection was carried out in all households.

Adres do korespondencji
dr Agnieszka Siedlecka
Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej
ul. Siderska 95/97, 21-500 Biała Podlaska
tel. (83) 344 99 05
e-mail a.siedlecka@wp.pl